

regularis et quotidianam cantandi in ecclesia curam, semper aut discere, aut docere, aut scribere solebat. Decimo nono autem vitæ suæ anno diaconatum, et tricesimo presbyteratum, utrumque a Joanne Beverlaco archiepiscopo Eborum suscepit. Vir omni laude major, de quo doctissimi illorum temporum homines hoc elogium protulerunt : Anglum in extremo orbis angulo natum ingenio suo universum orbem superasse, quippe qui omnium pene scientiarum et universæ theologiæ arcana penetravit, sicut opera ejus et volumina multa orbi Christiano notissima abunde testantur : quæ etiam illo adhuc vivente tanti nominis erant et auctoritatis ut ex ejus hominibus multa sacræ lectionibus sint addita, ubique in

ecclesiastico officio publice et solenniter recitata. Constat eum aliquando discipulos habuisse celebratissimos, præclara paulo post ecclesiæ lumina, Alcuinum Caroli Magni regis præceptorem, et Claudium atque Clementum qui primi Lutetiæ docuerunt et Galliam bonis artibus illustrarunt. Obiit in monasterio Girwicensi, A. D. MCCXXXIII. ætat. suæ LIX. die quo Ascensionis Domini memoria celebratur, et ibidem sepultus fuit : sed postea huc Dunelmum primo cum capite regis Oswaldi et corpore S. Cuthberti, deinde in ista Galilea et feretro per Hugonem episcopum constructo ossa ejus sunt translata. Epitaphium de eodem istud circumfertur :

Hæc sunt in fossa BEDÆ VENERABILIS Ossa.

BEDÆ VENERABILIS

ANGLO-SAXONIS PRESBYTERI

OPERA DIDASCALICA,

SIVE

OMNIUM EJUS OPERUM PARS PRIMA.

SECTIO PRIMA. — GENUINA.

DE ORTHOGRAPHIA LIBER.

A littera, etiam nota prænominis est, cum *Augustum* sola significat.

B propinqua est p litteræ, qua sæpe mutatur, ut *supponit, opponit*.

C nota est prænominis, cum ¹ *Cæsarem* significat ; item numeri, cum *centum*.

D littera, propinqua est consonantibus his, *c g l p r m t*, ² quia hæ succedunt in locum ejus, ut, *accipe, aggrega, alliga, appare, arripe*, ³ *ammitte, attende*.

D nota prænominis, cum *Decium* sola significat ; item numeri, cum *quingentos*.

L sola *Lucium* significat.

M sola, ⁴ *Marcum*.

N sola, numerum ; præposita G, *Gneum*.

P sola, *Publium*, et cum R, *populum Romanum* ; et subjecta R, *republicam* ; et præposita C, P. C. *patres conscripti*, sive *post consulatum*. Q littera, etiam nota est prænominis, cum *Quintum* sola significat ; item honoris, cum *Quæstorem* ; populi, cum *Quirites*.

T nota est prænominis, cum *Titum* sola significat.

V adjuncta c, cum virga jacente superposita, *Vir clarissimus*. V geminata cum virga jacente superposita, *Veroi gratia*. V geminata cum c duplici, *VVCC, Viri clarissimi*.

A

ANTE præpositio multa significat ; nam et tempus significat, cum dicitur : *Ante me non est formatus Deus, et post me non erit*. Et præsentiam, ut : *Ante conspectum gentium revelavit justitiam suam*, id est, *coram gentibus*. Et dignitatem, ut : *Posuit Ephraim ante Manassem* ; et : *Qui post me venit, ante me factus est*, id est, *mihî prælatus*.

AULA, Latine domus regia est, Græce ATRIUM dicitur ; unde notandum quod in psalmo ubi legimus : *Adorate Dominum in aula sancta ejus*, non palatium aulæ nomine, sed atrium Græco vocabulo debet intelligi.

AUSCULTO suasori, et *ausculto* præcepta magistri. *Ausculto* autem et *AUDIO*, ex uno Græco sermone vertuntur, quod est ἀκούω.

ARRHA Latine dicitur, ARRHABON Græce.

AGON Græce, Latine CERTAMEN.

VARIANTES LECTIONES.

(Hæ lectiones desumptæ sunt e Codice ms. de Orthog. Lond., qui designatur E., vel ex Edit. Bas., quæ designatur B. EDIT.)

¹ E., *Gaium*, i. e. *Caium*. ² E., quæ pro quia hæ. ³ B., *committe*. ⁴ B., *Marius*.

⁶ Ἀρούρα Græce, Latine *arvum*.

⁷ Ἀσφύλτος Græce, Latine *BITUMEN*.

ACER, *acerrimus*, non *acerissimus*.

AGILIS, *agillimus*, non *agilissimus*; et in adverbiiis *acerrime* et *agillime*.

ADJUVO perfectæ formæ est,

ADJUTO frequentativæ.

AUDEO, *audes*, perfectum facit, *ausus sum*.

ACERVO, AGGERO, ACCUMULO, ex uno Græco verbo Σωρεύω

ÆGER, animo; ÆGROTUS, corpore; utrumque per *æ* diphthongum scribendum.

ABOLEO, *abolevi*. ARCEO, *arcei*.

ALIBI, *alio loco*.

ALIAS, *alio tempore* significat; attamen invenimus *Alias* nonnunquam pro *aliter* sive pro *alio loco* positum.

ABSTINCO *me cibo*. ALIENUS SUM *crimine*.

ANTEBAT *sapientia Salomon cunctis mortalibus*. JULIANUS ait.

ADMONCO *interfectorem cædis et cædem*.

ÆQUALIS, alterius staturæ par est.

ÆQUABILE, quod æquari potest.

APPETENS *cibum*, et *appetens cibi*. Ambrosius: *Cancer ut appetens cibi, ita perspicuus est periculi*.

ACCUSO *sacrilegum*, et INSIMULO, ex uno Græco venit κατηγορώ.

ANIMADVERTO *in te*, et VINDICO *in te*, ex uno Græco κολλάω.

ALR, singulari numero tantum gaudet; et quamvis *aera* dicamus, tamen certis casibus non utimur.

AUTUMNUS generis masculini, et AUTUMNUM dicitur neutrum: utrumque numero singulari.

AURICHALCUM et ORICHALCUM dicimus; et hoc singulariter tantum: sic et cætera metalla.

AB, et EX, præpositiones, si sequens verbum a vocali incipiat, integre efferuntur, ut *Ex oppido*, *Ab illo*. Si consonantes sequantur, extrêmam litteram perdunt, ut ¹ *e foro*, *a sacerdote*. Hæ autem præpositiones ita differunt: cum dicit quis a theatro se venire, non ex ipso theatro, sed de loco qui est proximus theatro, se venire significat; qui vero ex theatro se venire dicit, ex ipso theatro significat.

AD, et IN, præfatis præpositionibus pares sunt contraria potestate, quia in forum ire est in ipsum forum intrare; ad forum autem ire, ad locum foro proximum; ut in tribunal et ad tribunal venire, non unum est, quia ad tribunal venit litigator, in tribunal vero prætor aut iudex.

ANCILLOR, BLANDIOR et ADULOR, unum significant, quod est Græce κολλολεύω, et dativum casum trahunt.

AUFERO, EXIMO, ADIMO, SUBTRAHO, SUBDUCO, ex uno Græco transferuntur, id est, ἀραιρούμαι.

ABDICO verbum potest accusativum nomen sive

A² pronomen cum dativo trahere. Ambrosius: *Qui se abdicant sæcularibus illecebris*.

³ ALIUS nomen dativum dupliciter effert, et *alii*, et *alio*. Habes in sacra Scriptura: ⁴ *Et dico huic: Vade, et vadit; et alio: Veni, et venit*. Et rursus: *Et uni dedit quinque talenta; alii autem duo, alii vero unum*.

ÆGYPTUM cum, in scriptura dividere vis, *p* sequenti syllabæ junges.

ASPECTUM, *c* sequenti syllabæ; ASPECTUM similiter, et AFFLICTUM, cæteraque hujuscemodi.

ASSUERE, et ASSUMENTUM panni per *s*, non per *u* scribendum; similiter ASSUMERE, per *s*.

^b APPROPRIAT, per *p* scribendum; APPONIT similiter. ACCURRIT per *c* scribendum, AMMINISTRAT per *m*; APPLICAT per *p*; ALLIGAT per *l*; ASSEQUOR per *s*.

ALLEVAT, per *l*; ⁶ ASSIDUE per *s*; AGGREDIOR per *g*. ASSARIUS ab antiquis dicebatur; nunc *as* dicitur, non *assis*. Sane *assis* genitivus est.

ALLIUM, et DOLIUM, per *i* scribendum, non per *e*, sicut *oleum*. Virgilius *allia, serpillum*, per *i* dixit.

AMBO, et DUO, neutraliter; AMBOS et DUOS masculine. Nonnulli tamen, Græcos secuti, dicunt *hos duo*, et *hos ambo*, quia illi τὸς δύο, et τὸς ἄμφω dicunt. Virgilius:

Verum ubi ductores acie revocaveris ambo.

ANGUIS, cum sit masculini generis, dixerunt tamen et feminino Ovidius, Varro et Acinius.

ACER, facit pluralem *aci*; ACRI, pluralem *acres*.

ABSCONDITUS, non *absconsus*.

ALTER, de duobus; UNUS, de pluribus. Quamvis legamus *Unus ex duobus*.

AUDACTER, Latinum est; sed AUDACITER melius, quia nomina *x* littera terminata, in adverbiiis *citer* assumunt, ut *atrox, atrociter; ferox, ferociter*.

ACCERSIT, qui evocat; ARCLSSIT, qui accusat.

ACERVUS, moles est.

ACERBEUS, immaturus aut asper.

ADRICIMUR honore, et ADRICIMUR injuria.

APPARET qui videtur, *apparet* qui obsequitur, non regulari ratione, sed discernendi gratia intellectus.

ARBOR omne lignum dicitur, ARBUSTA non nisi fructifera.

AVENÆ, sterile germen; HABENÆ, retinacula jumentorum: hoc de habendi potestate, illud de occupandi aviditate dictum.

ACCIDENT *mala*, CONTINGUNT *bona*, EVENIUNT utraque.

ADVOCATUR daturus patrocinium, EVOCATUR præbiturus obsequium, INVOCATUR præstaturus auxilium.

ADPORTARE est aliquid asferre; COMPORTARE, in unum locum conferre; DEPORTARE, deponere; EXPORTARE, tollere.

AGNOSCIMUS⁷ quæ a nobis exciderant, COGNOSCIMUS ignorata et invisita.

VARIANTES LECTIONES

¹ B., *effero*. ² E., *pronominis*. ³ B., *Alias*. ⁴ B., *Dico huic*. ⁵ B. omnino omittit. ⁶ B. omittit *assidue* per *s*. ⁷ B., *quæ nobis*.

ALIUM, et sursum et deorsum significat.

AQUATAM *portionem* recte dicimus, quæ aquam aliunde recipit; AQUOSUM autem *locum* qui ex se aquam fundat.

ALBUM naturæ tantum est; CANDIDUM, frequenter et studii; nam et corpori et animo aliquoties assignatur: *albos ergo capillos, carnem candidam*, recte dicimus.

ALVUS virorum recte dicitur; UTERUS mulierum, VENTER in utroque sexu.

ACCEPTOR et ACCIPITER, Virgilius enim *Accipiter* dicit; Lucilius autem, *Acceptoris et unguis*.

AGUD per *d* scribendum, CAPUT per *t*, quia facit *capitis*.

ARMARIUM, IOCUS UDI quarumcunque artium instrumenta ponuntur.

ARMAMENTARIUM, ubi tantum leia armorum.

ACCEDIT, per *e*, ab ambulando.

ACCIDIT, per *i*, ab eventu.

B

BEELZIBUB, non *Belsebul*, aut *Belsebud*.

BELIAL, non *Beliar*.

BYRSA, *βύρσα* Græce, Latine CORIUM.

BELLUS *bellissimus*, comparativum non habet; sed pro eo dicendum *magis bellus*, et e contrario *minus bellus*, id est, minus pulcher.

BUCCINA est qua signum dat buccinator. BUCCINUS, ipse canor ex hac editus.

BUCCINA pastoralis est, et cornu recurvo fit, unde et *βερατινία* Græce vocatur, TUBA autem de ære vel ¹ argento efficitur, et solemnitatibus ² concrepat.

BAPTISMUS, *baptismi*, genere masculino; et BAPTISMA, *baptismatis*, neutro; et BAPTISMUM *baptismi*, æque neutrum.

BARBAM hominis, BARBAS pecudum dicimus.

BUXUS, arbor est; BUXUM, materia ipsa.

BALNEUM veteres dixerunt, sive BALINEUM; nihil enim differt, sed in privatis; publicis autem feminini generis, et quidem numero semper plurali: ³ frequenter *Balneos*.

BELLUÆ, id est, feræ, per *b* incipiant.

BARATHRUM, singulariter tantum effertur. Sic autem vocabant gentiles locum apud inferos.

BLANDITIÆ et BIGÆ, sicut et TRIGÆ, et QUADRIGÆ, pluraliter tantum effertur; sed in nostrorum litteris scriptorum et *Bigam* invenimus, et *Quadrigam*.

C

CANA, et SIMON CANANÆUS per simplicem *c*.

CHANAAN et mulier CHANANÆA aspiratione addita.

ΚΥΝΟΜΥΙΑ, per *y* scripta *caninam muscam* significat; ΚΥΝΟΣ enim Græce *canis* dicitur; ΚΟΙΝΟΜΥΙΑ per diphthongum *œ*, *communem muscam*; Κοινόν enim Græce, *commune* est: unde COENOBIIUM a ⁴ *communi* vita nomen accepit: quod in Elyodo et in Psalterio imprimis translatum esse arbitramur, ut omnis

A generis 'musca significaretur, sed similitudine soni per incuriam contigisse ut *cyñomia* pro *cœnomia* scriberetur.

COITUS, generatim omnis coeuntia; sive itineris, sive concordie, sive connubiorum.

CARDUUS, trium syllabarum est, ut ARDUUS, FATUUS, MORTUUS; ideoque similiter declinandum est *hujus cardui, huic carduo et hunc carduum*; pluraliter, *hi cardui, horum carduorum, his carduis*.

CUBICULARIUS, custos cubiculi.

CUBICULARIS verò lectus cubiculo aptus, ut *Caligarius artifex, Caligaris clavus*.

CLUNES feminino genere dixit Mevssus; sed Verrius Flaccus masculino genere dici probat.

COMMODAMUS *amico* pro tempore *equum, vestem, B servum*, hanc ipsam rem quam dedimus recepturi. MUTUO DAMUS *pecuniam, triticum, vinum*, et his similia, quæ mutata recipi necesse est.

CANITIES, non *Canitia* dicendum est.

CAMARA dicitur, ut Verrius Flaccus affirmat; non *Camera*, per *e*; sed Lucretius, *Cameris ex teretibus* dicendo, etiam *Cameram* dici posse ostendit.

CURRICULUS masculine; diminutio est a curru.

CURRICULUM autem neutraliter, spatium ad currendum aptum, vel ipsum currendi officium.

CLYPEUS, masculino genere, in significatione scuti ponitur; neutrali autem, imaginem significat; sed auctoritas utrumque variat.

CASEUS masculini generis est; sed Pomponius neutraliter dixit *Caseum molle*.

CUSPIS, *cuspidis*; non *Cuspes*.

CAPPARIM feminino genere dixit Varro; nam et Græce feminino dicitur *ἡ κοππίρις*.

CASSIDEM dicimus nos ab eo quod est *hæc Cassis*; sed multi *Cassidam* dicunt, ut et Propertius:

Aurea cui postquam nudavit cassida frontem.

Et Virgilius. *Aurea vati cassida*.

CAPO nunc, sed Varro, de Sermone Latino, ait: *Ex gallo gallinaceo castrato fit capus*.

CINGULA hominum gen. neutri est; nam et animalium generis feminini *has cingulas* dicimus.

CAPAX, qui facile capit; CAPABILIS, qui facile capitur.

COLLOCAT, per *l* scribendum; non *Conlocat* per *n*.

CALUMNIA est crimen falsum, cum nobis adversarius aut malum quod non fecimus objicit, aut bonum quod fecisse probamur in contrarium interpretari conatur.

CONVELO tibi, PROSPICIO, PROVIDEO, ex uno Græco veniunt, quod est *προσπέω*.

CONTEMNO *hostem*; DESPICIO, SPERNO, ASPERNOR, ex uno Græco veniunt, quod est *εσταφρονέω*.

COMMICIO *lectum*, et PERMICIO, *Comminxi* et *Perminxi*.

COMITOR *amicum, et amicus*.

VARIANTES LECTIONES.

¹ E., *auo*. - ² E., *concrepatur*. ³ B. omittit frequenter. *balneos*.

⁴ B., *communitate*. ^b B., *omnia coeuntia*.

CORINTHIUM *civem* dicimus, CORINTHIACUM VAS. A
COMINUS *gladius* pugnatus; EMINUS *jaculis*, quia illud
a manu non recedit, hoc ¹ e manibus emittitur.

CLYPEUS *armorum*; CLYPEUM *imaginis* est.

CADIT quis etiam *in plano*; DECIDIT *ex alto*.

CÆRULUS naturæ color est, CÆRULEUS fingitur; ita
alterum est, alterum fit.

CLARITAS *luminis* est quam perspicuitatis; CLARITUDO generis: prior itaque splendoris, posterio-
rior nobilitatis est.

CRUCIATUS, est dolor corporis, vel cum homo ab
altero cruciatur. CRUCIAMENTUM, quod cruciat.

CERNO et CRESCO, in eundem perfectum cadunt,
CREVI.

CÆDO, *Cecidi*, per æ diphthongum: *Cæditur et tiliæ*
ante jugo levis, Virgilius.

CEDO, *Cessi*, per e simplicem.

CUPIO, *Cupivi* facit, et *Cupii*. Cicero pro Cluentio
Et filium et hunc, cum maxime filium interfectum
cupit; pro *Cupivit*.

CALUMNIOR *innocenti*, non *innocentem*; tametsi
quidam interpretum, Græcam locutionem secuti, ac-
cusativum posuerint, dicentes: *Et orate pro perse-*
quentibus et calumniantibus vos.

CUR adverbium sæpius indicativum verbum trahit.
Greg.: *Discutiendum est cur quadam die factum ali-*
quid coram Domino dicitur.

CLAVUS similiter, quæ est purpurata vestis, et
declinatur genere feminino.

CALLUM quoque et CGENUM sing. numeri sunt.

CANI, CANCELLI, et CASSES, singularem numerum
non habent.

CASSES autem retia dicuntur.

CAULÆ, similiter CERIMONIÆ; CUNÆ et COMPTES;
et in neutro genere, CASTRA, CIBARIA, CREPUNDIA,
CUNABULA.

CRUOR plurale non habet, Virg. plurali: *Atros*
siccabat veste cruores.

CONTAGIUM, et CONTAGIA, neutro genere sunt di-
cenda; et hæc CONTAGIA, feminino.

COMŒDIA, carmina quæ in conviviiis canuntur, quia
comessatio Græce Κῶμος dicitur.

κόρυλλος Græce, Latine FISCELLA.

CALAMUS Græce, Latine ARUNDO.

CANON Græce, Latine REGULA.

CADOS Græce, Latine SITULA.

CUNABULA sunt panni infantiae; sed Joannes Con-
stantinopolitanus episcopus scribit, Lazarum in mo-
namento cunabulis involutum.

CANTATOR et CANTATRIX, a verbo *Canto*. A verbo
Cano, recte dicitur CANTOR atque CANTRIX.

COMBURO, per m scribendum, non per n.

COMPARO similiter et COMPONO, cæteraque hujusmodi.

CONSPECTUS cum in scriptura dividendum est, c
sequenti syllabæ junges.

A COMPLACEO, non *Complaceo*; COMMORATES, non
Conmoratus. Comprehendo, per m.

CAMELUS, per unum l scribendum.

COMMODAT, et COMMENDAT per m.

COMPUTRESCIT, per m. COMPLURES, per m.

COLUMNA cum in scripto dividenda est, m sequenti
syllabæ nectis. CALUMNIA similiter.

CÆLO, *celas*, id est, abscondito, per simplicem e
scribendum.

CÆLO, *cælas*, cum picturam significat, per diph-
thongum æ scribendum; unde *cælum* melius intelli-
gitur dictum, ab eo quod, cælati instar, multifaria sit
si ferum varietate depictum, quam quod invisibilia et
incerta mortalibus celet arcana.

CANTHARUS, animal est; CANTHARUM, camera,
B domus.

CLAMO, clamoris simplicis est; CONCLAMO, simul
cum multis est; etiam ACCLAMO murmurandi est.
PROCLAMO, laudandi vel deprecandi exsultatio. DE-
CLAMO, rhetorizandi. EXCLAMO; quando pro viribus
vocem elevo.

CURRO, hoc tantum significat, quod in itinere po-
situs, nullam facio comperendinationem. CORSO
autem, paulo citius, aliqua necessitate extorquente,
festinare cogor; CURSITO vero quando hostem me
insequentem fugio.

CIRCA, ad visibilem materiam, vel locum, pertinet.
ERGO autem ad animum spectat, maxime cum ali-
quem propensioarem affectum gerit. CIRCUM ad tem-
pus refertur. CIRCITER ad numerum.

C CARCER, ubi homines coercentur, singulariter.

CARCERES, unde currus effunduntur: utrunque
masculine.

CEPIT, de *Capiendo* ³ per simplicem e scribimus.

COEPIT de *Incipiendo* ⁴ per diphthongum æ.

COEPTA, per diphth. INCEPTA per simplicem e.

COLUMBÆ, quæ mansuetæ fieri possunt, et domibus
assuescere. PALUMBES, feræ, et saxis silvisque inha-
bitantes.

CONSCRIBERE est multa sibi scribere. EXSCRIBERE
quod aliis sit transferre. TRANSCRIBERE, cum jus
nostrum in alium transit. INSCRIBERE, accusationis
est. ⁵ ASCRIBERE, assignationis est. DESCRIBERE, dic-
tionis vel ordinationis.

D CONUESCIMUS *bona*; INSUESCIMUS *maia*; ADSUESCIMUS
utraque.

CRASSARI, corporis est et saginæ; GRASSARI, animi
et crudelitatis.

D

DILIBUIT unguento, non *Delibuit*.

DISERTUS, orator est; DESERTUS, derelictus.

DELATOR, qui defert ad accusandum.

DILATOR, qui differt ad proferendum.

DELUIT, purgat; DILUIT, temperat.

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., a manibus. ² B., cruores atque atros significabat. ³ B om. per simplicem e.

⁴ B. omittit per diphthongum æ. ⁵ B. omittit ascribere, assignationis est.

DEDUCO, de amico producendo. -

DIDUCO autem est distraho.

DIMIDIATUM *calicem bibi*, non *Dimidium* dicere debemus, non enim ipsum vas bibis, sed quod intra vas est.

DONAMUS et ¹ illud quod damus, et illum cui damus.

DELICTUM, peccatum aliquid dicimus.

DELECTUM, militiæ, aut alicujus examinis electionem appellamus, nam et DILIGI affectionis est: DELEGI, iudicii.

DÆMON per diphth. notandus; Deus, per *e* solum.

DAMNATUS et ADDICTUS, et ABSOLUTUS. Virg. *Quem damnat labor*, id est, virtus sua absolvat, aut victorem faciat.

DOLIUM, per *i* scribendum; non *Doleum*, per *e*.

DILFCTIO et DILIGO, per *i*; et quæ declinantur ex eis per *i* scribenda.

DOMUNCULA, conclavium domus; DOMICILIUM, nidum avis.

DESCENDO *montes* dicere potes, id est, per montes, vel in montes. *Descendo scalas*, aut *piscinam*, id est, per scalas, et per piscinam.

DEGREDIOR *monte* dicimus recte, et significamus de monte.

DISCRUCIOR et CRUCIOR *animi et animo et animum*.

DECUS, honoris; DECOR, formæ est.

DELICIÆ et DIVITIÆ non habent numerum singularem.

DENARIUS, Latine, masculini generis est; DENARION, Græce, neutri.

DIALOGUS Græce, DISPUTATIO Latine.

DRAMA Græcum, neutri gen., Latine, FABULA.

DEFUNCTUS, cum in scripto dividitur, *c* sequenti syllabæ jungenda.

DIDYMUS, id est, geminus, prima syllaba *i*, secunda per *y* scribenda.

DELIRAMENTUM, non *Deleiramentum*, quia a verbo *Liro*, id est, sulco, originem trahit, et sicut boves, cum a recto sulcandi actu declinant, delirare dicuntur, sic et homines qui de bonis ad mala corda divertunt.

DILUCULUM, non *Deluculum*, quia modicam diei lucem ostendit.

DESIDERIUM est rerum absentium et nondum adeptarum; CONUPISCENTIA, utrorumque. Concupiscuntur enim quæ habentur et quæ non habentur, nam concupiscendo fruitur homo rebus quas habet, desiderando autem absentia concupiscit.

DITO, DIVITO, id est, locupletio, Græce, Πλουτιζω.

DECORIO, *Decoria*vi, et DECUMO, *decumavi*, unum est, Græce, δεκατώ.

DIMITTERE est derelinquere, DEMITTERE est deorsum mittere, velut: *Quis demisit lapidem angularem*

Dominor tui et tibi.

A DOGMATA Græce, Latine DECRETA; DOGMATIZO, decerno, sive censeo.

DUM, conjunctio, aliquando indicativum verbum trahit. Greg.: *Nescientia dum novit, et non diligit, inflet.* Item: *Dum intuetur quod illa aliquando non habuit, temperet dolorem quod ² commisit.*

DOLEO *vicem tui*, et *tuam*, et *Doleo tibi*. Greg. papa de Benedicto patre: *Cum persecutorum suum amaret, magis illi quam sibi doluit.*

DUM conjunctio, aliquando modum conjunctivum, aliquando trahit indicativum, ut: *Dum anxietur cor meum*; et: *Dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?* Et beatus papa Gregorius: *Amici ergo beati Job, dum percussionum genera distinguere nesciunt, percussum pro culpa crediderunt.* Item aliquo-

B ties DUM ut significat, ut Poeta:

Tityre, dum redeo, brevis est via, pasce capreas.

DESPERATUS, per *e* scribendum; DISPERSUS per *i*.

DISCEDO, per *i*; DESCENDO, per *e*.

DIASTOLE Græce, Latine INTERDICTUM. Est autem nota ad pedem litteræ posita, quæ male conjuncta separet, ne puer legens erret; ut:

Libera per vitreos movit vestigia campos.

DOMUS ablativum casum dupliciter effert; et in *o* videlicet et in *u*, sed a *Domo*, genitivus pluralis fit *Domorum*; a *Domu*, *Domuum*.

E

EGEO *victus et victum et victu*.

ERIPIO *flammæ hominem*.

C EGREDIOR *domo et civitate*.

ERROR, est rei vitium, ut, AMOR, DOLOR, ERRATIO, certæ viæ; ERRATRIX, ad personam respicit, ut: *Venatrix erratica hedera vitii*.

ELOQUENTIA, et ELEGANTIA, singularia semper

ΕΛΟΥΙΑ, ΕΛΕΚΟΥΙΑ, ΕΛΕΚΟΥΙΑ, quæ Græce *ελογοποιία* dicuntur.

EXTA quoque tantum pluraliter.

EMPORIA, feminino genere, et est Græcum; Latine, MERCATUS.

EMOLUMENTUM, per *e* simplicem scribendum.

ÆMULATIO, per *æ* diphthongum.

EQUO *sedeo*, dativo casu et ablat., sine præpositione dicendum; et EQUUM *sedeo*, accusativo; et in EQUO, et *super EQUUM* similiter.

D EMANAT *fons*, sive *terra*, *aquam*, id est, gignit ac producit; et EMANAT *aqua de fonte*, sive *de terra*; id est, profluit. Greg. *Qui locus a Romana urbe quadraginta ferme miliaribus distans, frigidus ac perspicuas emanat aquas.* Et iterum de eodem sepulcro: *Illius flagrantia suavitatis emanavit.*

EXPROBRAT qui commemorat quæ præstitit. OPPROBRAT qui opprobrium objectat, hoc est vitium.

EXSPECTATUR venturus; SPECTATUR qui videtur, vel probatur.

EXERCITUS *laboribus*; EXERCITATUS *studiis*.

EXSTRUERE est in altum struere. INSTRUERE *aciem*

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., *illi*.

² B., *quum sit*.

vel *actionem*; ADSTRUERE, adfirmare, CONSTRUERE, A FRENIS, masculina semper pluralia; sed et *frena* et *frenum* invenimus.

FAR, FRUMENTUM, et cætera frugum nomina, semper singularia, quamvis *frumenta* et *hordea* legamus.

EXCUBIÆ, per *b*, EXUVIÆ per *v* scribendæ.

EORUNDEM et EARUNDEM, per *n*, non per *m*, exprimenda.

FAUCES, singularem non habent, quamvis et *faux* invenimus.

F

FIMBRIA genere feminino, et FIMBRIUM dicitur neutro.

FIDUS, *fidissimus*, comparativum non habet, sed pro eo dicendum, *magis fidus* itemque e contrario, *minus fidus*.

FIDES, *faei*, de credulitate.

FACILIS, *facillimus*, non *facilissimus*; sic et *difficilimus*, et in adverbiiis FACILE, *facillime*; et DIFFICILE, *difficillime*, *difficilius*; nec dicimus *faciliter*, aut *difficiliter*, tametsi veteres dixerunt.

FIDES, *fidis*, de chorda; utraque est longa.

FLEMINA sunt ubi abundant crura sanguine; FLEMINAS, cum in manibus vel in pedibus callosis sulci sunt.

FULGEO et FULCIO eundem habent perfectum *fulsi*.

FASTUS, de superbia, facit *fastuum* genitivum pluralem.

B FRICO, *fricas*, *fricui*. FRIGO, *frigis*, *frixi*.

FASTUS, de libris, facit *fastorum*.

FACINUS et FACINORA, non solum peccata, sed aliquando etiam bona opera designat, nomen a *faciendo* figuratum.

FUNGI, agere est; DEFUNGI, peragere.

FREMOR est murmur hominum; FREMITUS, ferarum.

FRATRES dicuntur non solum mares ex eisdem parentibus nati, sed etiam masculi et feminæ, sive plures utriusque sexus, eodem patre et eadem matre generati, fratres promiscue vocantur.

FLAVUM, dicimus rubeum; sicut, *flava Ceres*.

FURVUM, nigrum; FULVUM, nigro-rubeum; sicut *fulvum leonem* dicimus, *fulvam aquilam*, et *fulvum aurum*, et *fulva pugna*;² sed et nubem tuentem, quæ haberet igneum aliquid de cœlesti, et sordidum de lugubri.

G

FULVUM certe aurum cui ad decorem splendoris sui nigelli aliquid addatur.

* GULA dicendum, non *gyla*, quia *y*-litteram nulla vox nostra adsciscit.

FORUM, neutro genere, dicimus locum rebus agendis destinatum, vel cum commercium significamus.

GOBIVS, piscis, nonnunquam legitur *gobio*.

FOROS, masculine tabulata navium, ubi remiges sedent.

GAUDIUM, animi lætitia; EXSULTATIO etiam verborum atque membrorum.

FORNAX, genere feminino dici debet, quia per diminutionem facit *fornacula*, non *fornaculus*.

C GREMIUM, dicimus interius, accinctum vestis secretum; SINUM exterius sinuatæ vestis receptaculum.

PHALANX, minutum dicitur; phalanga, fustis, cui quid deligatur.

GLUTEN, neutri generis, *glutinis*, *glutini*, sed et *glutinum* Sallustius dicit, *glutini*, *glutino*.

FÆDUS, quod est deformis, per *e* solam scribendum; FŒDUS, quod est pactum, cum *œ* diphthongo scribendum.

GITH, monoptoton, et pluralem numerum non habet; est autem neutri generis, et per omnes casus declinatur.

FORMO US, sine *n*, sicut speciosus.

GRACILIS, *gracillimus*, non *gracilissimus*.

FRUCTUM cum³ dicimus, si scribitur, *c* secundæ syllabæ junges.

GAUDEO, *gaudes*, perfectum habet *gavisus sum*.

H

FACTUM et FICTUM, similiter, et cætera huiusmodi

HILARUS facit pluralem *hilari*.

FALSO, et nomen, et verbum, et adverbium est. Nomen, ablativi casus, *ab hoc falso*; verbum, primæ conjugationis: *falso*, *falsas*; adverbium, ut *falso loqueris*.

HILARIS, pluraliter *hilares*.

FLAGITIA, quæ in Dominum peccamus; facinora, quæ in hominem.

HOSPES, et qui recipit, et qui recipitur.

FLAGRO amore, et ARDEO amore, ex uno Græco venit *καίρωται*.

HORRENDUM dicimus et despicabile aliquid, et admirandum: ut *Oculos horrenda in virgine fixos*.

FIDENS sum animi et animo.

HERBIDUM locum dicimus in quo herba est, etiamsi aridus esse consuevit.

FIDUS, amicus erit; FIDILEM, famulum dicit; item *fidelis sit*, ut domino servus; *fidus*, natura; ita alter tempore cognoscitur, alter semper invenitur.

HERBOSUM, qui herbam facile generat, et si ad tempus aridus sit.

FIMUS et FUMUS, pluralem numerum non habent.

HAURIO et HAUSTUS per aspirationem scribenda.

FAMES, similiter, FENUM et FEL. FUR, FURES, et

HARENAM similiter, quia ab *hærendo*, vel ab *hauriendo* aquam dicta est.

HEBESCIT, qui a naturæ usu tepescit; HEBETESCIT, qui amittit aciem.

HI, pronomen plurale, per unum *i* scribendum.

HIS, similiter per unum *i*.

VARIANTES LECTIONES.

¹ B. em. exprimenda. ² B., sed de nube. ³ B., dicis sive scribis. ⁴ B., Guba.

HOLOCAUSTOMA numero singulari, *holocaustomata* A pluraliter.

HAMO, *hamas*, et nomen HAMUS cum aspiratione scribenda, ¹ sic et INHAMO, et perfectum *inhamavi*.

HERBESCIT ager, cum herbam generat; sicut adolescit et pubescit, cum spicæ proximant.

HUMILIS contrarius superbo dicitur, et est virtus animi, et contrarius sublimi, quod est conditionis. Sed et locus humilior, qui inferius jacet, solet appellari humiliatus; etiam in pressuris afflictus appellatur.

I

INTEMPESTA *nox*, est media nox, quando quiescendum est; hinc utique dicta, quia inopportuna est actioni vigilantium. *Tempestivum* enim veteres dicebant *opportunum*, et *intempestivum*, *inopportunum*, ducto a *tempore* vocabulo, non a perturbatione aeris, B quæ consuevit *tempestas* vocatur. Quanquam isto verbo licenter utantur historici, ut dicant *eâ tempestate* quod volunt *eo tempore* intelligi

IMMATURITAS, nocturnum tempus est, quod non est maturum, id est opportunum, ut agatur aliquid vigilando, quod etiam vulgo dicitur *hora importuna*, Græce *ἀωπία*. Præveni in *immaturitate*, ἐν ἀωπία. Nihil vero interest ad sententiam, ² utrum *maturitate* an *in maturitate* dicatur, quomodo nihil distat, utrum quis dicat, egisse se aliquid *galli cantu*, an *in galli cantu*.

INTERIOR, et INTIMUS, non habet positivum gradum.

INTERIOR et INFIMUS, similiter.

IPSUM, neutro genere dicendum, non *ipsud*, ut IL- C IUD et ISTUD, quemadmodum veteres nominativum masculinum non *ipse* dicebant, sed *Ipsus*.

IMPINGO, facit perfectum *impinxi*, et *impegi*.

IMMUNES *periculi*, et IMMUNES a *periculo*.

INDIGUS et PRODIGUS per unum *u* scribenda

INDIGA et PRODIGA, sine *u*. Augustinus: *Avaritia pecuniam congregat, luxuria spargit; ista indigna est, illa prodiga*.

INCREDIBILE, quod credi non potest.

INGREDULUS, qui credere non vult.

IN, præpositio, significat modo id quod et *valde* adverbium, et vim verbi cui præponitur auget, ut, *increpuit, insonuit, infregit*; modo quod *non*, ut *invalidus, infirmus*; modo ponitur pro eo quod est *inter*, ut *Benedicta tu in mulieribus*; modo pro adversus, D ut, *duo in tres, et tres in duo dividuntur*; modo pro spatio temporali, cum significat *usque*, ut dicimus *a mane in noctem*, et volumus intelligi *usque in noctem*.

INTEREST et REFERT, pro distare, unum idemque significant, quod Græce dicitur *διαφέρει*, dicimusque ita: *interest mea, et refert mea; interest ejus et refert illius; interest et refert nostra, interest et refert illorum*.

IMPLEOR *vinum et vino*. INTUEOR *te, et in te*.

LACERRO *te, et in te; incurri et incucurri*.

INVIDLO *divitem*, INVIDEO *ei pulchritudinem*.

IRATUS, ex offensa est; IRACUNDUS, natura; itaque ira repentino motu nascitur.

IRACUNDIA perpes vitium est.

IGNIS, ablativum et in *e* et in *i* mittit.

INTESTINA et INCUNABULA, pluralia semper.

INSTAR *illius rei* dicere debemus, non *ad instar*.

ILLUVIÈS sordidum est, INGLUVIES ventris; illud a *non lavando*, hoc ab *ingluendo* dictum.

INSITA *arbor* est, cui incisæ alienum germen includitur. ADSITA, cui incolumi aliud quod sustineat adjungitur.

INVIDEO *tibi divitiis*, non *divitias*.

INERMUS facit pluraliter *inermi*; INERMIS, pluraliter *inermes*.

ILLIUS *similis*, ad mores refertur; ILLI *similis*, ad vultum.

INVIDUS, qui invidet; INVIDIOSUS, qui ⁴ invidiam sustinet.

IDEM, correpte neutrum; IDEM, producte masculinum in utroque numero.

INTERPRETOR, et quæ derivantur, sive declinantur ab eo, per simplicem *e* scribendum.

IMBERBI dicuntur, non *imberbes*; sic etenim Varro: *Imberbi juvenes*. Sed et Cicero: *Imberbum perduxit*, non *imberbem*. Titus Livius autem *imberbis* singulariter

IMPOTRIBILE, per *m* scribendum, non per *n*. IMONO et IMMITTO; similiter, hujusmodi similia.

IRRIGO, non *irigo*. IMPLEO, non *impleo*.

IMMUNDUS, non *inmundus*.

INQUILINI, non habentes propriam domum, ⁵ habitant in alieno.

INCOLÆ, sive ADVENÆ, utique ex uno Græco verbo, quod est *πάροικος*, in sacris litteris interpretata habemus; ex his derivantur nomina INCOLATUS et INQUILINATUS. Trahit autem INQUILINUS, sicut et PERIGRINUS, nonnunquam nomen dativi casus, ut Augustinus de reprobis: *Sunt autem et ipsi peregrini et inquilini huic terræ, sed non de populo Dei*.

IMPONERE est rem aliquam sive corporalem seu incorporalem alteri rei superponere, sed *imponere pro fraudem facere* aliquando dicitur; unde *impostura* vocatur; cum argentum vel aurum viliori metallo adulteratur; et qui hoc facit, *impostor* vocatur; unde etiam vulgo qui aliquid fraudis facit, aut simulationis, *impostor* solet appellari. Gregorius papa: *Cæpit illum simulatorem et, verbo rustico, impostorem clamare*. Unde habes et in sacra Scriptura: *Quare imposuisti mihi; nonne pro Rachel servivi tibi*. Et in Regibus: *Quare imposuisti mihi; tu es enim Saul, hæc est: Quare me in simulatione decipere, et fraudem facere, voluisti*. Et Augustinus: *Et ideo sibi miser*

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., sic et humo perfectum *humavi*. ² B., utrum in *maturitate* an in *immaturitate* dicatur.

³ B., producta re. ⁴ B. omittit *invidiam*. ⁵ B. om. *habitant in alieno*.

impenit; sibi enim fraudem facit, qui perdit meliora, A amando pejora.

J

JOCUM, singulariter neutrale; pluraliter *hi joci*, et *hæc joca*.

JUGA *montium*, pluralia semper; JUGUM enim est jumentorum. Sed Virg.: *Hoc superate jugum*.

JUVENTUS sicut et SENECTUS, plurali numero non flectitur.

JUVENIS et JUVENIOR non recipiunt superlativum: sicut nec SENEX, nec SENIOR. Solent autem JUNIOR et SENIOR ad se invicem dici minor et major, etsi neuter ipsorum senili accessit aut propinquavit ætati. Ambrosius: *Junior est herbis sol, junior feno*.

JUVENTUS, ubi multi juvenes dicuntur; JUVENTAS, unius hominis ætas; JUVENTA, ipsa dea (ut Græci dicunt, aut poetæ) Junonis filia, uxor Herculis, a qua Junium mensem appellatum in libris Fastorum legimus.

L

LARGE et LARGITER, Julius Modestus utrumque recte dicit; sed large esse qualitatis, largiter quantitatis.

LIBIDINOSUS, a *libidine*, per *b*.

LIVIDUS, a *tivore*, per *u* proferendum.

LARBA, per *b*.

LUDIFICOR *stultum*, et DELUDOR, quia veniunt ex uno Græco *ἀντιπαίζω*, præteriti perfecti, *ludificatus sum*. Veteres vero *ludificavi* dixerunt.

LABIUM superius dicitur, LABRUM inferius; ROSTRUM non nisi quod incurvum est.

LATERE et ABSCONSUM ESSE aliquid dicimus, et LATE PATERE. Virg.: *Et scuta latentia condunt*.

LEPUS animal est, LEPOS, jucunditas, voluptas; unde et gratum aliquid *lepidum* dicimus.

LIMEN ædium est, LIMES regionum.

LARGITAS humanitatis est, LARGITIO, ambitionis.

LIGAT quis *vinculo*, LEGAT *testamento*.

LOQUI, hominis est; OBLOQUI, obtrectatoris, sicut OBJICIT, OPPONIT; ALLOQUI, persuadentis, hortantisque vel jubentis; ELOQUI, oratoris.

LAURENTIUS, CÆLIUS, et talia plura, quæ nominativum casum in *ius* habent, genitivum singularis numeri in *ii* duplicem mittunt, vocativum singularem in simplicem *i*, ut *hic Laurentius, Cælius; hujus Laurentii, Cælii; o Laurenti, Cæli*; sic et *hic filius, hujus filii, o fili et hi filii*; aut certe vocativum in *ie*, ut *hic impius, hujus impii, o impie*. Notandum sane in Actib. apost. ubi Cornelius vidit angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi: *Corneli*; hic vocativus recte per simplicem *i* profertur; in Græco autem per *ie*, *Cornelie*, scriptum est.

LINUS, LUX, LABES, LÆTUM, pluralem numerum non habent.

LIBERI, quando filios significat, et LATEBRÆ, singularem non habent.

LAC, LIQUAMEN, LENTICULA, LENS, singularia semper.

LOCUS, singulariter masculinum; pluraliter *hæc loca*. LUTER, Græcum, *λουτήρ* masculini generis, Latine LABRUM dicitur.

LUCEO et LUGEO, in eundem perfectum deveniunt, *luci*.

LIBERO *te periculo*, LIBEROR *a molestia*.

LINO vel LINIO, facit præteritum *linui* et *linivi*.

M

MARGARITA, feminino genere, et MARGARITUM, neutro dicendum. In Proverbiis: *Inaures aurea, et margaritum fulgens*.

MALOGRANATUM, et MALUM GRANATUM consuecè dicimus, et utroque modo declinantur, hoc modo: *malogranatum, hujus malogranati, et hæc malogranata, horum malogranatorum, his malogranatis, etc.*; et rursum: *hoc malogranatum, hujus maligranati, et hæc malagranata, horum malorum granatorum, etc.*

MISERET *mē senis*, MISEREOR *senis*, et MISEREOR *senem*; MISERTUS *pauperis*, per genitivum; MISERATUS *pauperem*, per accusativum.

MISEROR autem *compatior* significat, denique Græcè dicitur *συμπάσχω*.

MEREO honorem, et MEREOR; et miles MERET stipendium.

MEMINI, et MEMOR SUM *honoris et honorem*.

MARITIMA, sunt loca mari vicina; MARINA, navis, vel bellua.

METO *metui*, et METUO.

MATERIES artificiorum, MATERIA consiliorum. Alii contra referunt materiem esse animi, materiam arboris; materiem qualitatem ingenii, materiam fabris aptam.

MAS, in positione, MASCULUS in diminutione; non *mascellus*, ut quidam.

MUSCUS, herba quæ in parietibus, vel in corticibus arborum hæret, singulariter tantum effertur; MEMORIA, MALITIA, ¹ MURMUR similiter.

MINE, MANUBIÆ, MŒNIA, MAGALIA, quæ sunt casæ Afrorum, pluralia semper.

MARE pluralem numerum non habet, nisi tantum *maria*.

MEL et MULSUM, et MURIA, id est *γάρος*, et cætera liquida pretiosa, tantum singularia, quamvis mella et vina legamus.

MATURE, *maturius, maturissime* dicendum; invenimus tamen apud auctores etiam *maturrime* dictum.

MUNIO, *munis*, perfectum facit *munii* et *munivi*.

MEMINI, *meministi, meminit, meminimus, meministis, meminuerunt*, et præsentis tempore et præterito perfecto uno eodemque modo declinatur, ideo corruptum sive defectivum vocatur.

MULCEO et MULGEO, in unum perfectum perveniunt *mulsi*.

MAJESTAS cum scribis ac dicis, s sequenti syllabæ ² copulari debet, sic in similibus.

VARIANTES LECTIONES.

¹ E., *murmur et similia sunt singularia.* ² B., *Complicari.*

ADMIRAMUR opera, ADMIRAMUR virtutes.

MINORES esse res aliquas aut homines dicimus.

MINORIS emptum aut aestimatum quidpiam recte scribimus.

MEMINI me facere dicendum; non MEMINI me fecisse, nam memini, sermo est totus præteriti temporis, qui anteaquam rem in præsens revocat; et si dixeris Memini me fecisse, duo præterita simul jungis. Virg., uno tantum loco :

Namque sub Æoliæ memini me turribus altis
Corycium vidisse senem,

quod poetæ pro necessitate metri usurpare licuit.

MERAGAN potionem dicimus quæ merum aliunde recepit, MEROSUM autem vinum appellamus.

MULIEBRE dicitur a muliere aliquid factum; MULIEBRIARIUM per mulieres ordinatum, et per viros gestum.

MERULA, non merulus dicendum.

MATTHÆUS et MATTHIAS per duo τ scribendum, quia Græci per τ et θ scribunt.

MOESTUM animo, TRISTEM aspectu dicimus.

MALUS navis, masculinum;

MALUS, arbor frugifera, femininum est.

MENDUM neutraliter. Varro in admirandis dixit: magnum mendum; sed Ovidius feminine: Nocte latent mendæ. Item:

Eximet ipse dies omnes e corpore mendas.

Ergo MENDUM in mendacii significatione dicitur; MENDA, in culpa operis vel corporis.

MUNIFICUS, est tanquam BENEFICUS et MALEFICUS; MUNIFEX autem tanquam OPERA et ARTIFEX; itaque munificus munera largitur, munifex autem munere fungitur.

MORTICINA non dicuntur nisi mortuorum, mortalia vero etiam viventium corporum nomen est.

N

NIMIS dicitur quicquid plus fuerit quam oportet; nam parum est quod minus est quam oportet; et horum in medio modus est, quod dicitur Satis est. Cum itaque utile sit in vita et moribus ut amplius quam oportet nihil omnino faciamus, profecto veram esse sententiam Ne quid nimis fateri potius quam negare debemus. Sed aliquando Latina lingua hoc verbo sic abutimur, ut nimis, pro eo quod est valde, et positum inveniamus in litteris sacris, et ponamus in sermonibus nostris. Nam et in Psalmo: Tu præcepisti mandata tua custodire nimis, non nisi valde intelligimus, si recte intelligimus. Et nimis te diligo, si alicui charissimo dicimus, non utique plusquam oportet, sed valde nos diligere intelligi volumus. Denique illa Græca sententia, Ne quid nimis, non habet verbum hoc quod hic legitur; ibi enim est ὄργον, quod est nimis; hic autem σφόδρα, quod est valde. Sed aliquando, ut diximus, pro eo quod est valde, et dictum invenimus, et dicimus, unde etiam

nonnulli Latini Codices non habent: Tu præcepisti mandata tua custodire.

NOCEO, OBSUM, INCOMMODO, MALEFICIO, OFFICIO, in una significatione ponuntur, quod Græce dicitur βλάπτω, et cuncta dativum casum trahunt.

NULLUS est tam in re quam in persona.

NEMO in persona dicitur, ut ne homo.

NATALES, id est nobilitates.

NUPTIÆ, NONÆ, NARES, NUNDINÆ, NUGÆ, N. NIÆ, pluralia tantum; et nar invenimus; neniās autem dicunt epitaphia, id est carmina quæ in memoriam mortuorum in tumbis scribuntur.

NEQUAM et NUGAS omnis generis et numeri sunt, et per omnes casus currunt, semper æqualiter dicta: quamvis Augustinus dicat, nugæ, nugarum, nugis; ferunt autem, quia nugas Hebræus sermo sit, et idem apud eos quod apud nos significat, id est levis et pravæ mentis homines.

NOVI, nosti, novit, novimus, nostis, noverunt, sic declinantur præsentis et præteriti perfecti, cui similia sunt, ODI et MEMINI.

NOCEOR, noceris, recte dicitur, quamvis aliqui grammaticorum asseverent non debere dici noceor, sed nocetur mihi; neque enim Hieronymus grammaticorum regulam ignorabat, qui in propheta Habacuc ita transferre non timuit: Et non salvavis, dum noceor.

NECTO, nexi præterito.

NOCTU temporis est adverbium, NOCTE nomen est.

NUBUNT feminæ; vir enim ducit, mulier nubit, quia pallio obnubit caput genasque.

NONGENTOS, non nungentos, a novem.

NEQUAM, non malum significat, sed inutilem.

NUBO, nupsi. NUPTIÆ. Cum vocalis sequitur, b debet esse; cum consonans, p.

NASCITUR quod utero decidit, ENASCITUR quod de terra ac de aqua exurgit.

NIHIL, adverbium est; NIHILI nomen; homo enim nullius momenti nihili dicitur.

NAVIS, unius ratis nomen est; NAVIGIUM, omnis classica profectio.

NAUCLERUS, omnis consortii, NAVALIS exercitus, NAVIGATOR, ipse primarius profectiois; NAUTA vero, omnis qui laborem facit navigandi.

NAVIS ablativum per e et per i effert.

O

ORGANUM unius musici proprie nomen est, sed generaliter omnia musicorum vasa organa possunt dici. Joannes Constantinopolitanus episcopus: In salicibus in medio ejus suspendinaus organa nostra; id est, citharam, psalterium, tyram, etc.

ORGANARIUS autem est qui utitur organo.

OBRIZA, obrizæ, generis feminini; et OBRIZUM, obrizi, neutri.

ORIGO, originis, initium est.

ORIGO, origonis, neutrum est, et est velum navis, et habet in plurali numero origona.

OPTINEO laudem, et IMPETRO, ex uno Græco venit ἐπιτιτυχάνω.

ORJURGO, INCREPO, CORRIPIO, ex uno Græco trans-feruntur ὀντιπλήττω.

HONILIA Græcum est, Latine SERMO vel COLLOQUIUM.

OTIUM et SILENTIUM, ex uno Græco, id est, ἡσυχία.

ORDIBO et ORDIAR telam, utroque modo dixerunt.

OSTREA, femininō genere, non *ostreum* neutrali.

OCIMUM consuetudo neutraliter dicitur; sed¹ melius Macer ait:

Inter præteritas numerabitur ocimus herbas.

ORDIOR *hanc rem*, et INGREDIOR, et INCIPIO, ex uno Græco venit, quod est ἀρχομαι.

ONUS jumentorum, SARCIŅA est hominum.

OPTIMATES, qui Græce dicuntur πρωτοποδῆται, pluraliter solum proferuntur.

OBLITUS *nostri*, non *nos*; veteres tamen et hoc modo dixerunt.

OLIVA, arbor est; OLEA, fructus; OLEUM, liquor.

ODI, *odisti, odit, odimus, odistis, oderunt*, et præsentis perfecto et præterito-perfecto tempore sic declinatur; ideo defectivum dicitur.

P

PETRA et Græcum et Latinum nomen est, unum idemque in utraque lingua significans; unde et Petri apostoli nomen in utraque lingua eandem invictæ fidei significantiam a petra derivatam continet.

PLATEA similiter in utraque lingua unum idemque significans; sed, ut etymologiæ ratio probat, a Græca origine nomen tractum atque a *latitudine* derivatum est, quoniam Græce πλάτων dicitur *latum*.

PRO, præpositio, significat *ante*, ut:

Soli pro portis Messapus et acer Atinas
Sustentant aciem.

Ponitur et pro præpositione *in*, ut dicimus, *pro rōstris, pro tribunali*; et pro eo quod est ἄντι apud Græcos, ut: *Pro dulci Ascanio veniat, et pro eo quod est ὑπὲρ, ut,*

Unum illud tibi, nate dea, proque omnibus unum
Prædicem.

PUDET *me amoris*. POENITET *me muneris*.

PIGET *me profectionis*. PATIENS SUM *laboris*.

PERTÆSUM EST *me injuriæ*. PLENUS SUM *honorum, et bonis*.

PRÆEO illi. PALPOR et PALPO equo.

PRÆCURRO *prætori*. PROËURO *pupillo*, et CURO *pupillum*.

POTIOR *fructus et fructum* dicitur, apud antiquos POTIOR *hanc rem*.

PRÆDA victos spoliat. RAPINA subito venit.

PAX singulariter solum effertur. Sallustius: *Paces retulit; judicia, bella atque paces*.

PROSAPIA id est ingenuitas, quæ Græce vocatur εὐγενία, singulari tantum numero gaudet.

PLLAGUS similiter.

PUGILLARES, PROCERES, PRIMORES, POSTERI, plura-

lia tantum; sed nostri auctores *pugillarem* singulariter dixerunt. Sic et in genere feminino PLAGAS, id est refia, et PRIMITIÆ, et in neutro.

PRÆCORDIA, PALARIA, cum milites ad palos exercentur.

PROCASTRIA, quæ ante castra sunt.

PORRUM, sing. neutrale, pluraliter *hi porri*.

PROVERBIUM, Latine παραβολή, generis feminini; inde nomen apud Septuaginta interpretes libri Salomonis, πορομίαι.

PIUS et piissimus comparativum gradum non recipiunt.

POTIOR et potissimus positivum non habet.

PROPRIUS non habet comparativum, aut superlativum, sed pro his magis proprius, et maxime proprius; sic e contrario, minus et minime.

PAVEO et PASCO, in eundem concurrunt perfectum, pavi.

PENDEO, *pendes, pependi*; sin autem habuerit præpositionem, non sic declinantur; sed SUSPENDO, *suspendis, suspendi non suspendi*.

PASSIM ubique significat; ex uno enim Græco declinatur, quod est πανταχού.

PERINDE, ÆQUALITER, SIMILITER: ex uno Græco ὁμοίως.

PELLO, *PELLI*, et *PEPULI*; DEPELLO, *DEPULI*.

PETTO, *petivi et petri*.

PROSPICIENS *periculi*, vice nominis ponitur participium; et PROSPICENS *periculum*.

PERENDIE dicitur, sicut HODIE vel CRAS, PĒRENDI-
CULUS DIES, sicut HODIERNUS, HESTERNUS, CRASTINUS.

POTAMUS eum cui potum porrigimus, et potamus vinum quod bibimus.

PRIMITIÆ tantum pluraliter.

PROBO, verbum, duplicem significationem habet. Probamus enim quod eligimus, idem approbamus. Probamus autem quæ qualia sint tentavimus, ut: *Proba me, Domine, et scito cor meum*.

PECTO caput, non *pectino*; PEXTUM, non *pectinatum*; *pexi memet, et pectam cras*.

PRÆSAGIO, *præsagis, præsagiunt*.

PAUPERIES damnum est, PAUPERTAS ipsa conditio.

PATRIUM dicimus a patria, PATERNUM a patre.

PINNAS *murorum*, PENNAS *avium* dicimus.

PECUS, omne animal, excepto homine, vocatur.

POLENTA, non *putenta*, dicendum est; eo quod ad usum hominum poliatur.

PROCEMIUM cum diphthongo.

PRETIUM, PREMIO, PREGOR, per simplicem e.

PREHENDO quoque et INTERPRETATOR.

PRECARI est rogare; DEPRECARI, excusare, vel purgare. Virgilius: *Equidem merui, nec deprecor, inquit*.

PLURIS dicimus quod majore summa taxatur.

PLURES de multitudine. Plures comparativi gradus est, cujus positivum multi.

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., *Æmilius*.

POCULUM vas est, POTIO quod hauritur.

PIIGNERA rerum, PIGNORA filiorum et affectionum.

PROFUL, et longe dicitur, et prope : *In clypeo excussa sagitta, proculque auctorem egregium.*

PERTINACIA malæ rei perseverantia dicitur, CONSTANTIA bonæ.

PERCUSSUM corpore dicimus, PERCUSUM animo.

PERICULUM ad discrimen pertinet, PERICULUM ad experimentum.

POSTULATUR aliquid honeste, POSCITUR improbe. Cicero in Frumentaria : *Incipiunt postulare, poscere, minari.*

PUBES, cum in juventutis significatione et lanuginis, et partis in qua pubertas est, ponitur, *hujus pubis* facit; at cum ætatem significat, *hujus puberis*; nec tamen, adjecta præpositione, dicimus *impuberis*, sed *impubis* : *Comitemque impubis Iuli*, Virgilius dixit. Sed Cicero ait : *Filiumque ejus impuberem.*

PULMENTARIUM et PULMENTUM dicitur; nam Cato in Originum tertio libro, *lasepitium pro pulmentario* habet; idem : *Multo pulmento usi.*

PODAGROSUS, a *podagra* dicitur; sed et PODAGRICUS, a pedum ægrotatione.

PUGILLARIS et masculino genere et semper pluraliter dicas, quia *pugillus* est qui plures tabulas continet. Item Laberius, in Piscatore, singulariter *hoc pugillar* dixit.

PAVUS, *pavi*; et PAVO, *pavonis*.

PANNICULÆ, *πρωτοτύπιον*, pannus est. Lucilius : *Foris subtegninis pannus est.*

PAROPSIDES, feminino genere dicuntur, a pulmentario videlicet quod *ᾠψον* vocant.

PALUMBES Virgilius feminino genere dixit : *Aeriæ quo concessere palumbes*, sed Lucilius masculino, *macroque palumbes*. Varro autem, in Scauro, *palumbi* dicit, quod consuetudo quoque usurpavit.

POMETA dicimus ubi poma nascuntur, ut OLIVETA.

POMARIA autem ubi servantur.

PENE, quod est conjunctio, per *e*.

POENA, quæ est supplicium, per *a*; similiter et *Pænus*, id est, Afer.

PRÆGNANTEM cum scripto dividis, *g* secundæ syllabæ nectis; PIGNUS et PUGNA similiter, et cætera hujusmodi.

PROPTER, in divisione scribendi, *p* secundæ syllabæ jungis; PROSPERE, *s* secundæ syllabæ.

PARTIO, PRÆDO, POPULO, activo genere nonnunquam proferuntur; item hæc ipsa communis generis verbo sæpius inveniuntur, PARTIOR, POPULOR, PRÆDOR.

PONO, simpliciter aliquid statuens; DISPONO aliquid operis impensoris vel consilii facturum. Est etiam disponere fœderis ineundi.

PROPONO, nonnunquam ad interrogandam questionem.

APPONO adjectionis est; IMPONO, insuendi, SUPER-

APONO, aliquem censum vel laborem unicuique indicens.

PRÆPONO, aliquid præferens, sic et ANTEPONO.

POSTPONO, aliquid inferius indicans; COMPONO, ornandi aut eloquii aut artificii est; SEPONO, separandi; SUPPONO, aliquid subtus inducens; DEPONO, labefactandi est, vel vita excedendi.

PEREGRINUS, nomen, sæpe socium et conjunctum sibi nomen aliud dativi casus, ut sancti dicuntur *peregrini huic sæculo*.

PRÆSTOLARI, non *præstulari*, quia venit a verbo *præsto sum*.

PUPPIS accusativum casum in *em* et in *im* mittit, ablativum in *e* et in *i*.

¹ PSALLO, perfectum facit *psallui*.

POTIOR, *potitus sum*, et PERFRUOR, *perfructus sum*, ex uno Græco veniunt, quod est *ἠπολαύω*.

PASCUAS genere feminino, et PASCUA neutro pluraliter dicimus.

PRIMITIÆ numero tantum plurali dicuntur, sed aliquoties singulariter intelligendæ, ² sicut in psalmo *primitias omnis laboris*. In Græco enim singulariter *ἀπαρχῆς* habet. Sic et in Apostolo : *Primitiæ Christus*.

Q

QUOD, et QUIA, et QUOR, et QUARE, verbis subjuncta, aliquando indicativum verbum trahunt, aliquando conjunctivum Gregorius : *Noverat quia sine culpa esse vix possent*. Et rursus : *Noverat quia diluendæ sunt sacrificiis*. Et rursus : *Recessit a malo, non quia a faciendo continuit, sed quia veniendo reprobat. Item dicit : Quod hoc numero requies designatur, Item : Nonnulli sese intrinsecus, quia per eos gratia purgationis derivatur, extollunt.*

QUOTIES, TOTIES, SEPTIES, sine *n*.

QUICQUID et QUICQUAM, in priori syllaba per *c* scribendum, non per *d*.

QUANQUAM, in priore per *n*.

QUORUNDAM, sicut EORUNDÆM, per *n* scribendum, non per *m*.

QUERELA, LOQUELA, per unum *l*.

QUATENUS adverbium loci, vel temporis, id est, *quousque*, per *e*; QUATINUS, conjunctio causalis, id est, *ut*, per *i* scribendum.

QUÆRITUR, de inquirendo; queritur, de plorando.

QUÆSTUS lucri, QUESTUS lacrymarum.

QUERIMONIA quoque per simplicem *e* scribendum.

QUEROR *de te*, QUEROR *tibi de illo*; item CONQUEROR.

QUO *vadis* ad quem locum significat.

QUA *vadis*, qua via dicitur.

QUO aliquando pro *ubi* ponitur. Augustinus : *Invenis domum fumosam, quo boni habitant*, id est, *ubi habitant*.

QUOT, ad numerum pertinet, sicut et TOT.

QUANTI et TANTI ad mensuram; sed nostri aucto-

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., *Palleo*, *pallui*. ² B., *sicut in Apostolo, omittens in psalmo... Sic et,*

res aliquoties *quantos* pro numero ponunt. Gregorius : *Sed cum rete magnis piscibus plenum dicitur, additur et quantis, scilicet, CL tribus.*

QUANTUS, quam magnus dicitur.

QUOTUS, cujus ætatis; unde et *quota luna* dicitur. Augustinus : *Quotus quisque apparere et existere potest, qui non convincatur esse peccator; id est, in qua ætate, quo dierum vel annorum numero.*

R

RADIUS masculino, non *radium* neutro.

RUBOR coloris est, ROBUR virtutis; ROBOR arboris.

RAPIO tibi pecunias.

REDOLEO unguentum.

REGIUM dicitur quod regis fuit, REGALE quod rege dignum est.

RABIES tantum numero sing.

RELIQUÆ et ROSTRA, ubi concionatur, tantum pluraliter.

REMEDIUM submovet imminetia pericula, MEDICAMENTUM sanat illata. Remedium itaque ne periclitemur, medicamentum ad subita pericula optatur.

ROSEUM per se, ROSARIUM mistum.

RUDIS comparativum et superlativum non habet, sed pro his utimur adverbis *magis* et *maxime*, ut *magis rudis*, et *maxime rudis*.

RECENS *feci* dicimus, non *recenter*, utentes nomine pro adverbio.

ῥόθμος Græce, Latine MODULATIO.

ῥοθμίζω MODULOR.

S

SUPER, præpositio, modo ponitur pro *de* ut :

Multa super Priamo rogians, super Hectore multa.

Modo et pro præpositione *pro*, ut : *Nihil super imperio moveor.*

Et pro *insuper*, et *amplius*, ut :

Cui neque apud Danaos usquam locus, et super ipsi Dardauidæ infensi pœnas cum sanguine poscunt.

Et pro *desuper*, ut : *Et super e vallo prospectant Troes.*

Et pro *superest*, ut :

Illi autem neque fuga jam super ulla perich,

Interdum et *ultra* significat, ut : *Super Garamantas et Indos Proferet imperium.*

SUB, præpositio, significat modo *supra*, ut, *corpora saltu subjiciunt in equos*; id est, supra jaciunt. Modo pro præpositione *in*, ut :

Namque sub ingenti lustrat dum singula templo;

Id est, in templo. Significat et *prope*, ut, *Classemque sub ipsam Antenore*. Ponitur nonnunquam pro *clam* ut *Subripuit*, id est, clam rapuit.

SIMILIS SUM tui, moribus; SIMILIS tibi, facie.

STUDIO tibi feci; id est, dum studeo tibi. STUDIO tui feci, id est, te studente.

SARTRIX, vel SERTRIX, quæ sarcit.

SUBIGO hostem, perfectæ formæ est

A SUBAGITO, frequentativum.

SALUBRE, ad locum refertur, et ad cibum.

SALUTARE, consilium est. Ita SALUBRE non nocet, SALUTARE prodest.

SUPELLEX, SANIES, SOCORDIA, SITIS, et in neutro SULPHUR, SCRUPULUM, SINAPI, SILER, singularia tantum sunt, sed Virgilius, *sulphura viva*; et Terentius masculine *scrupulum* retulit.

SENTES, id est, spinæ; et SARCINÆ, cum vasa significat; et SARCINÆ, id est, auxilia; et SCOPÆ, et SALINÆ, et SCALÆ et in neutro SPONSALIA, semper pluralia; sed nostri *scalam* dixerunt.

SPONTE mea venio, non habet plures casus.

SI amem, ames, amet, declinatio est verbi conjunctivi, sicut cum dicimus, cum amem, ames, amet.

B SCYLLA, nomen habet a spoliando, sive vexando, nautas.

¹ SPOLIO vero, Latine, Græce dicitur SCYLLO σκυλλω et VEXO.

SANNO, sannis, sannui. Hoc SANNIUM, querela.

SORS sortis, et SORS sordis dicitur. Ambrosius : *Mundat vasa, ne sors aliqua vini gratiam decoloret*, tametsi negant quidam sordem nominativum casum habere.

SI vel ETSI, nonnunquam indicativum verbum trahunt. Gregorius : *Frustra miraculum foris ostendimus, si deest quod intus operetur*. Item : *Quæ etsi ad perfectionem non pertinent, fidem tamen tenent*.

SENSUS nomen est quartæ declinationis, et participium præteriti temporis a verbo passivo, quod est C *sentior*, cujus etiam perfectum est, *sensus sum, es, est*, non *sentitus*.

SECTURUS, non *secaturus*, a verbo quod est *seco*.

SCAMMA sunt quæ lectis altioribus apponuntur.

SCABELLA quæ lectis parvulis vel sellis ob ascensum apponuntur. SCABELLUM autem et SUPPEDANEUM dicitur quod sub pedibus sit.

STERCERATOS agros, non *stercoratos* dicas, quibus stercus ad fecundandum infertur.

SOLENNEM cum dicis, sive scribis, in sequenti syllabæ connectis. SOMNIUM similiter.

SÆVUS, sævio, sævi, sævisti, per æ diphthongum.

SERO, sevi, sevisti, per e simplicem.

SAGENA per e cum retia significat.

SAGINA per i positum pro pinguedine.

D SOL in utroque numero declinatur; sed singulariter sol ipsum luminare significat; at soles ipsos dies nominamus, in quibus sol totum illuminat mundum; nonnulli tamen veterum ipsa carmina Soles nominare, sicut ² Horatius in principio cujusdam voluminis, quem ita exorsus est : *Soles meos omni Ecclesiæ vestræ commendo*. Et Maro :

..... Sæpe ego longos

Cantando puerum meminisse me condere soles.

SECUNDUM, præpositio est imitationis. Post, temporis, sive ordinis.

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., Spolio est enim.

² Ita B. et E., sed procul dubio *Honoratus* legere debemus.

SEGNITIES, vitii. SEGNITIĀ; frigoris:

SUBSCRIBO epistolis. SŪPLĪCŌ sīmilitēr; tit: *Supplicō divīte pietātī.*

SIMPLEX, ablativum et in *i* et in *e* mittit, genitīvum pluralem in *um* et in *ium*, ut *ab hoc simplice* vel *simplici*, *horum simplicum* et *simplicium*.

SUAVIS, ablativum casum in *e* et *i* mittit.

STACHIS, σταχύς Græcè, Latine SPICA.

SANDALIĀ Græcè, neutro genere, CALIGA Latine.

SERTUM et CORONA ex uno Græco transferuntur, id est, στέφανος.

SOLIUM, proprie sedes regalis est, unde Græce θρονονος θρονος vocatur.

SENEX et senior superlativum gradum non habent.

SOBRIUS, nec comparativum recipit, nec superlativum; sed pro his dicimus, magis sobrius et maxime sobrius.

SINECTĀ et SENIUM. Duo nomina senectutis sunt, et discernuntur a Græcis, apud quos aliud nomen habet gravitas post juventutem, aliud post ipsam gravitatem veniens ultima ætas. Nam presbyter dicitur gravis, et γέρον senex; quia vero in Latino duorum istorum nominum disjunctio defecit, de senectute ambo sunt posita senecta et senium. Hæc Augustinus. At Gregorius: Undecima vero, inquit, est ætas, quæ decrepita, vel veterana dicitur; unde Græci valde seniores non γέροντας, sed presbyteros¹ appellant, ut plus quam senes esse insinuent quos proveciores vocant.

SUSPIRO verbum trahit nomen dativi casus et accusativi, ut: *Suspiramus patriæ cælesti*,² et: *Suspiramus regnum Dei*, et, præpositione addita *Suspiramus ad vitam immortalem*.

SUBDUCIMUS et quæ retro subtrahimus, et quæ in promptu offerimus.

SUPREMUS, summus et ultimus, et superiorem et inferiorem significat.

SUPREST, quod eminet.

SUPRA, quod aliquid substratum habet.

SUBTER est quod re aliqua superiore premitur.

SUBTUS, quod demissum ab altiore non tangitur.

SERVITIUM, multitudo servorum.

SERVITUS, conditio est serviendi; sed veteres indifferenter servitium et pro servitute posuerunt.

SINAPI, sicut et GUMMI, Græcum est, et Plautus dixit *Teritur sinapi*, cujus genitivus cum *s* profertur, D cæteri casus similes sunt nominativo.

SIBILUS dici oportet. Virg. in Bucolicis:

Nam neque me tantum venientis sibilus Austri.

Sed et neutro genere quidam dixerunt, ut Cornelius Severus:

Et suaviter concordant sibila sæva diacones.

Et Macer:

Theriacon longo resonantia sibila collo.

SERENUS; suave sibilum.

A SĀL, et masculino genere et neutro dicitur

SĀTURITĀS in cibo tantum dicitur, in cæteris vero SATIETAS; sed Virg.: *Odi saturata quievit*.

SIMIAM auctores doctiores dixerunt etiam in masculino.

STRIGEM hanc, in significatione avis dicas; STRIGA autem castrense vocabulum est, intervallum turmarum significans, in quo equi stringuntur; unde etiam *strigosi* dicuntur corpore macilento.

STIRPS, in significatione sobolis, feminino genere dicitur; sed cum materiam significat, masculino modo stirpem recisum dixerunt; tamen etiam in significatione sobolis, masculino genere, ut Pacuvius: *qui stirpem occidit meam*.

SERO rumores, id est, divulgo; et *sero fuges, sevi*.

B SERO, id est, claudio (unde et *sera* dicta est) *seravi*. Terentius, *Tu abi, atque ostium obsera intus*.

SUFFRAGOR, non *suffrago*: et *SUFFRAGATUS SUM*, non *suffragavi*.

SORBEO, *sorbui*, et non *sorbui*.

SOMNIO, non *somnior*; *SOMNIAVI*, non *somniatus sum*.

SANGUIS est; dum manet; effusus vero, CRŪOR.

SUMMUS ipsi, accipimus ab alio; sic cum damus, dicendum *Accipe*; cum permittimus ipsi tollere, dicendum *Sume*.

SCORPIO bellica res est; at SCORPIUS, animal.

SCRIBO, *scripsi*, *scriptum*; cum vocalis sequitur, *b* debet esse; cum consonans, *p*.

SACER et venerandus, et execrandus. Virg.: *Auri sacra famēs*.

SUFFRAGIA populi, et quæ honorant dicuntur, et quæ dampnant.

T

TESTOR aliquid, confirmans sententiam; CONTESTOR, cum quadam auctoritate affirmans; PROTESTOR, manifeste cavendo denuntians; OBTESTOR, aliquem jurare compellans; ATTESTOR, ad testimonium vocans qui sit dignitate vel auctoritate eminens; DETESTOR, aliquid execrandum respuens.

TRUX ablativum in *i* et in *e* mittit; genitivum pluralem in *um* et in *ium*.

THRION, Græce θηριον, Latine FERĀ; unde *theriaca*, quia feraliter occidit.

TACITURNITAS loquelæ contraria est; SILETIUM, confusis vocibus sive tumultibus: verum sciendum quia SILEO et TACEO, et CONTICEO et RETICEO, ab uno Græco veniunt σιωπάω.

TENAX beneficii, id est, memor gratiæ.

TORQUES, nomen generis communis; nam et in Mario Livius genere masculino; et Cicero *torquem* feminino posuere.

TRIUMPHAT nos Deus, cum superandi hostes auxilium tribuit. *Deo* (inquit ille) *gratias*; *qui semper triumphat nos in Christo Jesu*; et iterum: *Expolians*

VARIANTES LECTIONES.

¹ B., *presbyteros vocant*; om. *appellant... proveciores*. ² B. omittit *et: Suspiramus regnum Dei*.

principatus et potestates, triumphans illos in semet- ipso.

TRANSMIGRO, cum de loco ad locum iter facio; item *transmigro* dicitur, cum additamento accusativi casus, cum aliquem de loco ad locum transfero, ut: *Nabuchodonosor transmigravit Judæos de Jerusalem, et emigravit de tabernaculo.* Porro exemplum verbi superioris: *transmigra in montem sicut passer.*

TRANSMIGRANS, participium, æque dupliciter, et de loco ad locum transiens aliquis, et alium de loco ad locum transferens intelligitur.

TURTER; et masculino genere et feminino profertur, tunc temporis adverbium est, tum ordinis.

TERGA hominum sunt; et singulari numero *tergum*.

TERGUS quadrupedum, pluraliter facit *tergora*, id est, coria.

TINGUERE dicendum, non *tingere*.

TENERITAS, sine consilio; **AUDACITAS** post concilium.

TEMPERANTIA animorum, **TEMPERATIO** rerum, **TEMPERIES** avarum.

TAPETE, *tapetis*, et *tapeti*; et pluraliter *tapetia*, *tapetium*, *tapetibus altis*; sed et hoc *tapetum*, hujus *tapeti*, huic *tapetio*; et pluraliter *tapeta*, *tapetorum tapetis*. Virgilius:

Instratos ostro alipedes, pictisque tapetis.

Sed et masculino genere dicit: *pictosque tapetos.*

TURBO, si sit proprium, *turbonis* facit; nam sive ventus, sive quo ludant pueri, hic *turbo* dicitur. Virgilius: *Torto sub verbera turbo.*

TUMULUS, et tumens tellus, et mons brevis, et sepulcrum æque vocatur.

TELONEUM per *t* simplicem, non *thelonium*, aspiratione addita. Est autem Græcè *τέλων* [Forse *τέλωνιον*], Latine **VECTIGAL**.

TABES, tantum singulariter dicitur.

TENDICULÆ et **TENEBRÆ** tantum pluraliter.

U

USQUEQUAQUE, omnimodo significat, pro quo in psalmo Græco, *ἕως σφόδρα* legimus, quod significantius Latine potest *usque valde* interpretari.

UT, modo temporis adverbium est, et significat *postquam*; modo qualitatis; et significat *quemadmodum*; modo optandi, et significat *utinam*; modo mirandi; et significat *o quam*; modo conjunctio causalis, ut: *Volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum.*

UTOR divitiis et divitias.

ULTIOR et **Ultimus** positivum gradum non habent.

UTRQUE de duobus dicimus; **UTRIQUE**, de binis aut de pluribus ex utraque parte positus. *uterque venit, utrique venerunt.*

ULTUS, et vindicatus et punitus.

ULCUS, quod nascitur.

URGEO, non *urgo*. Virgilius: *Quibusve urgentur poenæ.*

UNGO, *unxi*, quomodo **PINGO**, *pinxi*: utrumque sine *u*; attamen derivatum *u* addit; ut, *pinguis*, *unguine ceras*: ita ut *unguentum*, non *ungentum* dicatur.

V

VACAT mihi, Græcè *σχολάζω*.

VACO militia, perfectum *vacavi*.

VULGUS, neutri generis est, et pluralem numerum non habet; sed Virgilius masculine *vulgum* extulit,

ut: *Hinc spargere voces in vulgum ambiguas.*

VAS, *vadis*, generis masculini:

VAS, *vasis*, neutri, de vasculo.

VIS duplicem habet significationem, et virtutis videlicet, quæ Græcè *δύναμις* dicitur, et violentiæ, quæ Græcè *βία* vocatur.

VICCORDIA et **VIRUS** tantum singulariter efferuntur.

VERPRES, et **VERBERA**, et **VISCERA**, non habent singularem declinationem, nisi tantum *verbere* et *viscere*. Virgilius: *Et torto volitans sub verbera turbo.* Et Ovidius: *Viscere diviso.*

VER semper singulare.

VERVEX, id est ovis, a *v* littera incipiendum.

VERUS, ad naturæ tantum veritatem refertur.

VERAX autem dicitur qui non mentitur; unde **VERUS** dæmon dici potest; verax autem non potest.

VALLESTRIA agrorum, sicut et **CAMPESTRIA** dicuntur.

VETO *culpam*, et **VETO** *a culpa*, id est, prohibeo a culpa. Sedulius: *Pomisque vetaret acerbis*, id est, a pomis. Et Fortunatus:

Non veto conjugium, sed præfero virginis alvum.

VULTUS mutatur, **FACIES** manet.

VÆ dativus et accusativus sequi debent, ut **Alius** (*sic*): *Væ populo Maurorum! væ populum Maurorum!*

VENEUNT, qui venduntur.

VELOCITAS *pedum* et *corporum*, **CELERITAS** *animorum* et *factorum*.

VULNUS quod per alium fit.

VULTUR dixit Virgilius in sexto; sed et *vultivus* Lucilius primo.

VERBUM est omnè quod lingua profertur et voce; **SERM** autem, cujus nomen ex duobus compositum, *serendo* et *movendo*, comptior ac diligentior sit; **SENTENTIA** vero que sensu concipitur. Porro **LOQUELI** cum quadam eloquentia dictionis ordo profertur. **Oratio**, cum usque ad manuum artem describendus orationis sermo pervenit.

DE ARTE METRICA LIBER

AD WIGBERTUM LEVITAM

1. De littera.

Qui notitiam metricæ artis habere desiderat, pri-

mo necesse est distantiam litterarum syllabarumque sedulus discat. Sunt autem Latinæ omnes viginti et